

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Historiarum, & rerum politicarum peritia. cap. 13.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

Historiarum & rerum politicarum peritia.
Cap. XIIII.

Historiæ qua-
les afferendæ.

Tertio Historiarum narratio supramodum ornare potest orationem, si cum delectu, ac tempestive explicentur. Experimento etiam constat usum exemplorum ad mores componendos habere plus virium sæpè quam ipsas rationes, præterquam quod populus ea, & libenter audit, & memoria tenacius retinet, quam præcepta; Sed historiarum prophanarum frequens usus non valde conueniens est sacræ Concioni, nec videtur sanctos viros in sermonibus ad populum ijs nisi parcissimè uti, ut cum proponuntur facta quædam præclara, quæ multum ad bonos mores valeant, & possint malis Christianis ruborem afferre. Habet tamen suum in loco fructum etiam talium historiarum non nulla cognitio, & varia possunt incidere tempora, quibus pro rerum, & auditorum statu, dictionis summa vis ex memoria veterum annalium pendeat. Nam S. Basilii orationem ad iuuenes totâ fere ex antiquorum sapientia Ethnicorum contexuit, ut ea potissimum diceret, quæ audientium studijs maximè congruebant, veruntamen nos, eo parcius utimur alienis, quo magis & nostris, & longe melioribus abundamus. Præsto enim sunt Ecclesiasticarum rerum scriptores egregij, ut nulla sit necessitas, quod suppetit domi, foris emittendicare, In his tamen adhibenda est diligentia, ut ex probatissimis quibusque authoribus historias sacras petamus, ut sunt Eusebius Pamphili cum Ruffino, Cassiodorus, qui tripartitam conegessit ex Theodoretto, Sozomeno, Socrate, Nicephorus, Victor Vticensis, Beda, Sigisbertus, & alij. Rursus adhibenda est prudentia ipsis narrationibus afferendis, Aliqua enim non sunt populo proponenda; ne offendant: Aliqua non sunt imitanda. Aliqua sunt particularia, non vniuersalia, quædam in certum finem facta sunt propter aliquâ occasionem cum certis conditionibus, quæ si mutantur, ut sæpè contingit, non erit probandum id, quod narratur. Inter hos autem, scriptores, Annales suos tam copiosè, & erudite conscripsit Illustrissimus, simulque pijsissimus Cardinalis Baronius, ut multas Concionatori opes suppeditaturæ, apud quem omninò videndum est de scriptoribus illis iudicium, atque censura, ut sciamus quantum cuiusque authoritatis sit tribuendum. Neque solum antiquas historias, sed etiam recentiores afferat; experimento enim nouimus ab-
quam

quam narrationem ex his appositè allatam a Concionatore, magnam in animis audientium excitasse commotionem. Nam sicut veteribus inest veneratio antiquitatis, ita recentioribus inest gratia nouitatis; Curet autem, vt quæ affert sint valde certa, habeantq; idoneum authorem, nec miracula, vel exempla narret, quorum possit esse dubia fides, & veritas.

Expectabit aliquis vt de fabulis dicam, quas etiam oratori suo notas, seculares magistri volebant. Breuiter ita mihi videtur, Apologos quidem non esse omnino prædicatori repudiandos, extant enim etiam in sacris literis quidam, & apud sanctos Patres aliquando vsurpati; sic Naz. affert apologum de Echo contra mulieres; sic Greg. Niss. suadet Christianis ne Christi nomen factis ementiantur, ex Apologo simiæ quam præstigiator in saltatricem exercuerat, natura occultata: quæ tamen proiectis in orchestram à spectatore quodam bellarijs, oblita saltationis, & plausuum ad ea cucurrit, & ne impedimèto esset persona, vnguibus eam dilacerauit, atque ori detraxit; sic Theod. in Michæam, calamitatem populi Israelitici demonstrat ex fabula filiarum Syrenarum. Sunt huiusmodi Apologi accommodati multitudini erudenda, quales multi sunt apud Aesopum; fabulas autem poetarum numquam nisi fortè cursum interdum, atque contemptim attingendas puto. Illud cerè vir doctissimus Caietanus præcipit, non esse in his sensum mysticum perquirendum, Nam cum S. Thom. docuisset, eandem rem posse per signa diuersa significari, determinare autè quo signo vtendum sit, pertinere ad significantem, qui in rebus fidei est, Spiritus sanctus addit hæc grauissima verba. In responsione ad primum Aduerte (inquit) quam præsumptuosa, iniuriosa, ac sacrilega sit eorum solertia, qui proprias, aut poetarum similitudines, tanquam spiritualium simulachra, interpretantur, scribunt, aut prædicant, vsurpant enim officium Spiritus sancti, cuius iudicio res aliqua instituta sunt, in figuram, aliarum, dicente Apostolo omnia in figuram continebant illis: vilificantque sacram scripturam, dum ex tali fictione occasionem dant credendi, quod similiter humano spiritu sunt figurata ea, quæ sunt in sacris literis, quemadmodum hæc, quæ audiunt humani dexteritate ingenij coaptata, & sic multum, authoritatis sacre scripturæ figuris detrahitur.] Ita Caiet. ex his facillè est intelligere, religioso magis conatu, quam secundum scientiam; Bercorium, pium alioqui, ac doctum virum huiusmodi allegoricas interpretationes, quandoque in quibus-

L 2 dam

De fabulis quid sentienda.

Opusc. I.

Caietani optima sententia.

3. p. 9. 60. art. 5. ad 1.

dam vanis, atque ridiculis figmentis rimatum esse; quod idcirco solum monuerim, ne ad eas, aut similes ineptias Concionatorum aliqui per imprudentiam adhærescant, & tamen aliqui prædictus scriptor his demptis, multa in suis libris colligit, quæ prudentem Concionatorem iuuare possint.

Rerum politicarum cognitio etiam utilis.

Postremò addendum est, rerum Ciuiliū suæ prouinciæ, & negotiorum politicorum, contractuum, consuetudinum, statuti diuersorum aliquo modo peritum esse oportere Verbi Divini doctorem, vt intelligat, qualis sit, vel esse debeat æconomica disciplina patrum in filios, ac familiam, coniugum, dominorum: quis modus fori Ciuilis, ac iudiciorū habeatur, & actio- rum: forēsium, debet nosse munia magistratuum Ecclesiasticorum, Iudicum, nobilium, militum, mercatorum, artificum, rusticorum, iuuentutis, puerorum, senum, neque id mirum cum sit communis quidam magister. Itaque cum sapè horum mores, ac vitia debeat corrigere, nisi veram notitiā habeat, multa dicet, quæ non debuerat, & multa quæ debuerant dici reticebit. Doctrina hæc Chrisostomi est Non solum (inquit) mundum, purumque sacerdotem oportet esse, vt qui tali ministerio dignus habitus sit, sed etiam imprimis prudentem, atque adeo multarum rerum prudentia instructum, ornatumque in tantum, vt secularia, mundanaque omnia nihil minus nosset quam norunt ij, qui in media hominum turba versantur. Rursum rerum omnium mundanarum securior viuat, quam montes, qui montes ipsos habitandos occuparunt, nam cum illis necesse sit eorum hominum consuetudine, & congressione uti, qui & vxores habent, & liberos alunt, & seruos possident, quique & diuites admodum sunt, & publicè negotiantur & potentia pollent, certè varium esse conuenit, varium autem dicere non subdolum &c. sed magna tum libertate, tum fiducia peritum]. Proderit præterea hæc peritia Concionatori, vt iudicet quid, & quantum, & qua moderatione sit loquendum, quæ urbanitate, ne absurdè, ne rusticè, sed cum modestia, & frugalitate agat. Etiam rerum naturalium, atque adeo artificialium cognitio in Concionatore exoptanda est: quia ex naturis rerum, & operibus artium multæ solent, comparationes accommodatæ afferri, multumque venustatis affert orationi, si prudenter vtatur, interdum qui dicit, verbis, ac locutionibus in arte vtentis, vt si loquatur de nautica, militari pictura, moribus quibus nautæ, milites, pictores vtuntur, dixi id habere venustatem, si fiat prudenter, & interdum, quia si temerè fiat ac per-

sim habet affectationem, & curiositatis leuissimæ indicium, ac ostentationem extra rationem, nam viri graues vulgariū rerum malunt videri rudes, quam prudentes, multoque magis orationem seriam, & sacram decent voces quædam cōmunes, ac genericæ, ea tamen cognitio quam dixi repudianda nō est, quia & in loco habebit approbationem talium vsus vocabulorum, & aptius communia vsurpare poterimus cum cognouerimus propria. Ad hanc autem Ciuilium rerum, quas diximus peritiam iuuabit experientia rerum, vel saltem communicatio cum peritioribus, vt cum de eis loquitur, non omninō appareat imperitus. Video multa me exigere ab eloquente nostro; sed rerum quas tractat grauitas, & muneris amplitudo, non potest absque hoc tanto tamque multiplici instrumento consistere. Nam quamquam nos neitiquam sophistam informamus, qui de re quacunque proposita profiteatur, se vel ex tempore in vtramque partem dicendum, instituimus tamen Euangelicum præceptorem morum, totius Christiani populi magistrum. Sacrarum literarum, & diuinorum mysteriorum, enarratorem, neque eum ieiunum, & aridum, sed facundum, & audientium animos ad virtutem, & sanctitatem incitantē, errores redarguentem, exterminantem vitia, & alia eiusdem modi, quæ sanè qui rectè consideret etiam hoc tanto, quantum nos exigimus apparatus, tractari pro dignitate vix possunt. Nec pauciora sancti Patres exposcunt vt faciliè videre erit, si quis totum hoc opus percurrere voluerit, nunc addamus quod in Conc. Colon. habetur; Nemo (ait) erit concionator absolutus, cui præter vitam exemplarem non adsint quæ sequuntur, scilicet cognitio scripturarum vtriusque Testamenti; Ingeniū velox, solers, atque versatile; Eloquentia vehemens suadibilis, ac suavis, nec minus temperata, quàm copiosa, prudentia rerum, ac personarum docendarum experientia multiplex, immobilis constantia. Denique spiritus, qui si deerit reliquis donis parum profecerit; non enim vos estis qui loquimini; sed spiritus Patris vestri; Audiatur item orator noster quid ei laboris & oneris imponatur ab Ecclesiastico Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, & in prophetis vacabit, idest hauriet sapientiam ex veterum scriptorum luebrationibus, vt apis quæ vndique flores ad mel conficiendum colligit. Narrationem virorum nominatorum conseruabit, idest non suo ingenio fideri in scripturarum lectione, sed enarrationes celebriū, ac magni nominis virorum. Sequitur in versutias parabola-

Multiplex
notitia Ora-
tori Christia-
no necessa-
ria.

Cap. 8.

Explicatur
locus.
Eccle. 39.

rum simul introibit, hoc est argutias, & obscuritates reconditarum sententiarum inuestigabit diligenter, quod clarius reperit more scripturæ, subdens occulta prouerbiorum exquiret & in occultis parabolarum conuersabitur, in medio magnatum ministrabit, & in conspectu præsidis apparebit, & in terram alienigenarum gentium pertransiet, significat sapientem, ex multa locorum, personarum, & negotiorum varietate experientiam captare, quæ ad sapientiam valent plurimum. ideo cum magnatibus versatur ad exterâs nationes, transit sicut

3. Reg. 10. Regina Saba ad audiendam Salomonis sapientiam venit. Et Moyses Aegyptiorum sapientia fuit edoctus. ideo subdit Bonus enim, & mala in omnibus tentabit, omnia experietur, & modo fiet prudens, ac sapiens. Denique subdit id in quo summa consistit. cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, à quo suscipiet, vt tamquam copiosos imbres emittat eloquia sapientiæ suæ ad irrigandas terras populorum aridas, & manifestabit disciplinam; Prudentiam autem adhibebit his rebus addiscendis, & nequaquam existimet sibi per diuersa loca otiosè vagandum, neque in his curiositatem pascendam, vt quidam faciunt, sed modèstè ea inquiret & à peritioribus addiscet, quæ ad pias doctasque conciones, & veræ pietatis fructum per opportuna videantur.

*De præexercitamentis qua ad bene concionandum iuuantur
ac primo de Arte lectione & Auditione.*

Cap. X I V.

Artis adiu-
menta.

Post ea, quæ de officio, de virtutibus de scientia nostri Oratoris dicta sunt, placet aliqua præexercitamenta, seu gymnasiata hic adiungere, quæ possunt plurimè adiuuare ad Euangelicam, & ecclesiasticam dictionem comparandam, quibus Christianum oratorem antequam in publicum exeat, exerceri deceat, vt autem res tota prius, quasi in tabella describeretur: Affero ad bene concionandum tria omnino, concionari, præter spiritum, ac virtutes scilicet, naturam, scientiam, idoneam, & artem. Ad artem autem confirmandam, & reuocandam in usum multa sunt adiumenta, quæ possunt communè vno exercitationis nomine comprehendere, cuiusmodi sunt, Lectio, non quorumcunque authorum, hoc enim ad scientiam pertinet, de qua iam diximus, sed Oratorum idest Concionatorum, seu antiquorum, seu recentiorum, in quibus tanquam